

« فهرست »

آرایه های ادبی

صفحه ۱	قالب های شعری
صفحه ۸	تشبیه
صفحه ۱۳	استعاره
صفحه ۱۶	تشخیص
صفحه ۱۹	تضاد
صفحه ۲۱	تناقض
صفحه ۲۶	مجاز
صفحه ۲۸	اسلوب معادله
صفحه ۳۳	کنایه
صفحه ۳۴	جناس
صفحه ۳۹	واج آرایی
صفحه ۴۰	حسن آمیزی
صفحه ۴۳	اغراق
صفحه ۴۵	حسن تعلیل
صفحه ۴۷	تلمیح
صفحه ۴۸	تضمین
صفحه ۵۰	مراعات نظیر
صفحه ۵۱	ایهام
صفحه ۵۴	ایهام تناسب
صفحه ۵۶	سجع
صفحه ۵۸	تمثیل
صفحه ۵۹	عکس
صفحه ۶۰	نماد
صفحه ۶۱	تکرار
صفحه ۶۲	واژگان مهم ایهام و جناس همسان
صفحه ۶۷	تست های ترکیبی

زبان پارسی

صفحه ۹۵	حذف
صفحه ۹۸	افعال
صفحه ۱۰۳	نقش واژگان
صفحه ۱۰۹	جمله های چند جزئی
صفحه ۱۲۶	وضعیت واژگان در گذر زمان
صفحه ۱۲۸	روابط معنایی
صفحه ۱۲۹	گروه اسمی
صفحه ۱۳۷	وابسته ی وابسته
صفحه ۱۴۲	شیوه ی بلاغی
صفحه ۱۴۴	ساختمان واژه
صفحه ۱۵۴	ضمیر
صفحه ۱۵۷	واج
صفحه ۱۶۴	انواع ها
صفحه ۱۶۷	قرابت معنایی
صفحه ۱۹۹	تاریخ ادبیات

قالب های شعری:

روز وصل دوستداران یاد باد	یاد باد آن روزگاران یاد باد
کامم از تلخی غم چون زهر گشت	بانگ نوش شاد خواران یاد باد
گرچه یاران فارق اند از یاد من	از من ایشان را هزاران یاد باد
مبتلا گشتم در این دام بلا	کوشش آن حق گزاران یاد باد
گرچه صد رود است در چشم مدام	زنده رود باغ کاران یاد باد
راز حافظ بعد از این ناگفته ماند	ای دریغ، رازداران یاد باد

غزل بالا در شش سطر سروده شده که هر سطر بیت نام دارد.

هر بیت دارای دو مصراع است.

یاد باد ردیف است.

واژه های قبل از ردیف قافیه نام دارد.

نکته: اگر واژه های انتهای دو مصراع در ظاهریکسان باشند و معنای متفاوت داشته باشند ردیف محسوب نمی شوند و قافیه هستند.

آتش است این بانگ نای و نیست باد   هر که این آتش ندارد، نیست باد

قصیده و غزل :

■	_____	■	_____
■	_____		_____
■	_____		_____
■	_____		_____
■	_____		_____
■	_____		_____
■	_____		_____
■	_____		_____

قصیده بیش تر از ..... بیت است.

درون مایه : قصیده معمولاً مدح و ستایش است.

غزل بیش تر از ..... بیت است.

درون مایه : محتوایی عاشقانه یا عارفانه یا عاشقانه عارفانه دارد.

غزل سعدی عاشقانه ، مولوی عارفانه ، حافظ عاشقانه عارفانه است.

قطعه:

■ _____	_____
■ _____	_____
■ _____	_____
■ _____	_____

حداقل دو بیت است.

درون مایه: اخلاقی- تعلیمی- حکایت- شکایت- مدح- هجو- تقاضا و ... است.

مثنوی:

■ _____	■ _____
▲ _____	▲ _____
● _____	● _____
⬡ _____	⬡ _____

مثنوی یعنی دو تا دو تا، تعداد ابیات ..... است زیرا برای داستان ها و گفته های طولانی است.

درون مایه:

۱- حماسی و تاریخی: شاهنامه فردوسی- اسکندر نامه نظامی گنجوی

۲- اخلاقی و تعلیمی: بوستان سعدی

۳- عاشقانه و بزمی: خسرو و شیرین نظامی

۴- عارفانه: مثنوی مولوی- منطق الطیر عطار- حدیقه الحقیقه ی سنایی

مثنوی ..... قالب شعر پارسی است.

ترجیع بند:

درون مایه: عاشقانه - عارفانه - مدح - ستایش.

	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
			_____
			_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
			_____
			_____

چند غزل است با قافیه های مختلف. به هر یک از غزل ها خانه یا رشته و بیت تکراری ترجیع یا برگردان می گویند.

ترکیب بند:

درون مایه: عاشقانه - عارفانه - مدح - ستایش.

	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
			_____
			_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
			_____
			_____

رباعی و دو بیتی:

■	■
■	

درون مایه رباعی عشق، عرفان و فلسفه است .

بهترین قالب برای ثبت لحظه های زود گذر شاعرانه.

رباعی بر وزن لا حول و لا قوه الا بالله است وبا هجای بلند آغاز می شود ولی دو بیتی با هجای کوتاه شروع می شود.

شعر نیمایی :

در شعر نیمایی بر خلاف شعر سنتی وجود قافیه و ردیف الزامی نیست. هر جا شاعر نیازمند واژه های هم قافیه باشد از آن استفاده می کند و هر جا احساس نیاز کند پس از قافیه ردیف می آورد.

مصراع ها کوتاه و بلند. تعداد ابیات نامحدود.

درون مایه: احساسات و تجربه های فردی - عشق - سیاست - اجتماع و...

چهار پاره (دو بیتي های پیوسته) :

■	_____	_____
■	_____	_____
■	_____	_____
■	_____	_____
■	_____	_____
■	_____	_____

هر بند شامل چهار مصراع است.

درون مایه: بیش تر اجتماعی و سیاسی.

این قالب پس از مشروطه رایج شد.

ملک الشعرای بهار - فریدون توللی - دکتر خانلری - فریدون مشیری، سروده هایی در این قالب دارند.

(سنجش ۸۳)

۱- قافیه در مصراع چهارم رباعی زیر کدام است؟

یک رنگی و بوی تازه از عشق بگیر   پر سوز ترین گدازه از عشق بگیر
 در هر نفسی که می تپی ای دل من   یادت نرود اجازه از عشق بگیر

(۱) بگیر   (۲) عشق   (۳) اجازه   (۴) از عشق

۲- اگر بیت « جمعی که رباعی ز غزل باز ندانند / گفتار چنان است که شایسته و زیباست » نخستین بیت از یک منظومه باشد، آن منظومه در چه قالب شعری سروده شده است؟

(۱) غزل   (۲) رباعی   (۳) قطعه   (۴) قصیده

۳- اگر بیت « داد معشوقه به عاشق پیغام / که کند مادر تو با من جنگ » نخستین بیت منظومه ای باشد، آن منظومه چه نام دارد؟

(سراسری ۷۵)

(۱) رباعی   (۲) قطعه   (۳) غزل   (۴) مثنوی

(سنجش ۹۸)

۴- شکل هندسی زیر بیانگر کدام قالب شعری است؟

×..... ×.....
 ×.....
 ×.....

(۱) مثنوی   (۲) قطعه   (۳) رباعی   (۴) غزل

(سنجش ۸۴)

۵- بیت های زیر در چه قالبی سروده شده است؟

بیا ای دل، از این جا پر بگیریم   ره کاشانه ی دیگر بگیریم
 بیا گم کرده ی دیرین خود را   سراغ از لاله ی پر پر بگیریم

(۱) قطعه   (۲) رباعی
 (۳) مثنوی   (۴) دو بیتی

(سنجش ۸۶)

۶- تفاوت قالب « ترجیع بند » و « ترکیب بند » در چیست؟

(۱) تعداد بند ها   (۲) موضوع آنها
 (۳) بیت میان بند ها   (۴) طرز قرار گرفتن قافیه بندی ها

(سنجش ۸۵)

۷- مناسب ترین قالب برای داستان ها و مطالب طولانی کدام است؟

(۱) مثنوی   (۲) قصیده   (۳) ترجیع بند   (۴) ترکیب بند

« تشبیه »

نشان دادن همانندی بین دو یا چند پدیده. (مانند کردن چیزی به چیز دیگر)

ارکان تشبیه:

- ۱- .....: کسی یا چیزی که آن را تشبیه می کنیم.
- ۲- .....: کسی یا چیزی که مشبه، به آن تشبیه می شود.
- ۳- .....: مثل، مانند، به سان، به کردار، گون، چون و همچون (.....)
- ۴- .....: ویژگی مشترک بین مشبه و مشبه به.

مثال: لبت تا در لطافت لاله ی سیراب را ماند   دلم در بی قراری چشمه ی سیماب را ماند
تا کی به تمنای وصال تو یگانه   اشکم شود از هر مژه چون سیل روانه

نکته: از میان ارکان تشبیه فقط ارکان فرعی (ادات تشبیه و وجه شبه) می توانند حذف شوند.

حذف وجه شبه: تو دی ماهی و آن دلبر بهار است.

حذف ادات تشبیه: که نی ام کوهم ز صبر و حلم و داد.

نکته: مشبه می تواند شناسه ی تهی باشد.

بهاران باش و از پاییز بگذر   به دریا ریز و از کاریز بگذر

گرم شو از مهر و از کین سرد باش   چون مه و خورشید جوانمرد باش

نکته: گاهی صفت ها بین مضاف (مشبه) و مضاف الیه (مشبه به) فاصله می اندازند.

الماس های چشمک زن و بازیگر ستارگان.

اضافه ی تشبیهی: «مشبه» به وسیله ی کسره به «مشبه به» پیوند داده می شود.

مانند: باران رحمت - کاخ هستی - لب لعل - دریای غم - تیغ حلم - گل خیال - شاخ آرزو و ...

چنان زهر رفاقت ریختی در ساغر عمرم   که مرگ از تلخی آن گرد جان من نمی گردد

پیشتر زانکه دهد خامه به دستش استاد   الف قامت او مشق قیامت می کرد

چند مثال:

- ۱- یکی را گفتند: عالم بی عمل به که ماند؟ گفت به زنبور بی عمل.
  - ۲- دوستی با مردم نادان سفالین کاسه ای است
  - ۳- سروی و رخ تو ماه آراسته است
  - ۴- رخ است آن یا چمن یا باغ نسیرین؟
  - ۵- رخ تو رونق قمر بشکست
  - ۶- یکی دختری داشت خاقان چو ماه
  - ۷- به قد گویی سرو است در میان قبا
  - ۸- مژگان تو خنجر به رخ ماه کشیده
  - ۹- به سان سرو سیمین است قدش
  - ۱۰- توان گفتن به مه مانی ولی ماه
  - ۱۱- نمک دارد لبش در خنده پیوست
  - ۱۲- لببت بدیدم و لعلم بیوفتاد از چشم
  - ۱۳- ای ز لعل لب تو چاشنی قند و شکر
  - ۱۴- نظر به روی تو خورشید برنمی دارد
  - ۱۵- در سرو رسیده است ولیکن به حقیقت
  - ۱۶- شب این سر گیسوی ندارد که تو داری
  - ۱۷- پیچیده تر ز طره ی او دود آه ماست
  - ۱۸- ای که تو ماه آسمان ماه کجا و تو کجا
  - ۱۹- امشب تو را به خوبی نسبت به ماه کردم
  - ۲۰- عارضش را به مثل ماه فلک نتوان خواند
  - ۲۱- سرو را مانی ولیکن سرو را رفتار نه
  - ۲۲- رو به رو کردم گل روی تو با گل در گلستان
  - ۲۳- که می گوید به بالای تو ماند سرو بستانی
  - ۲۴- نخواهم بگذرد سوی چمن باد از سر کویش
- بشکنند، یا نشکنند دورش توان انداختن
ماهی و قد تو سرو نوحاسته است
قد است آن یا الف یا سرو سیمین؟
لب تو قیمت شکر بشکست
کجا ماه دارد دو چشم سیاه
به روی گویی ماه است بر نهاده کلاه
ابروت زده بر سر خورشید کمان را
ولیکن بر سرش ماه منور
نپندارم چنین شیرین دهان است
نمک شیرین نباشد وان او هست
سخن بگفتی و قیمت برفت لولورا
وز نور رخ تو روشنی شمس و قمر
اگرچه خوب تر از خود نمی توان دیدن
از سرو گذشته است که سیمین بدن است آن
آغوش گل این بوی ندارد که تو داری
برگشته تر از آن مژه بخت سیاه ماست
در رخ مه کجا بود این کر و فر و کبریا
تو خوب تر ز ماهی من اشتباه کردم
نسبت یار به هر بی سر و پا نتوان کرد
ماه را مانی ولیکن ماه را گفتار نیست
پیش چشم مردم گلزار گل را خار کردم
بیاور در چمن سروی که بتواند چنین رفتن
مبادا بوی او گیرد گل و غیری کند بویش

۸- آرایه « تشبیه » در کدام گزینه دیده می شود؟

- (۱) اشکم ولی به پای عزیزان چکیده ام
(۲) من جلوه ی شباب ندیدم به عمر خویش
(۳) به دیدارت کنم آرایش جان
(۴) در خون من غرور نیکان نهفته است

۹- در کدام گزینه یکی از ارکان تشبیه محدوف است؟

- (۱) و نگاهش مثل خنجر بود
(۲) چاه چونان ژرفی و پهنایش، بی شرمیش نا باور
(۳) قهوه خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم
(۴) اگر چه بیرون تیره بود و سرد، هم چون ترس

۱۰- در کدام عبارت آرایه ی « تشبیه » وجود ندارد؟

- (۱) هوا همچون نگاه وحشتناک غارها حرکتی نداشت.
(۲) شیهه ی چند اسب بی شکیب، سکوت دشت را در هم می شکست.
(۳) سوسوی چند مشعل، پرده ی سیاه شب را می درید و پیش می رفت.
(۴) او در یک شب ظلمانی، چون اختری روشن و پرفروغ از تاریکی ها و سیاهی ها گریخت

۱۱- در کدام گزینه « تشبیه » دیده نمی شود؟

- (۱) هر کجا بیندم از دور کند   چهره پر چین و جبین پر آژنگ
(۲) با نگاه غضب آلوده زند   بر دل نازک من تیر خدنگ
(۳) مادر سنگ دلت تا زنده است   شهد در کام من و توست شرنگ
(۴) گرم و خونین به منش بازاری   تا برد زآینه ی قلبم زنگ

۱۲- در کدام بیت از آرایه " تشبیه " استفاده شده است؟

- (۱) جواهر تو بخشی دل سنگ را   تو در روی جوهر کشی رنگ را
(۲) خرد را تو روشن بصر کرده ای   چراغ هدایت تو بر کرده ای
(۳) مهندس بسی جوید از رازشان   نداند که چون کردی آغازشان
(۴) همه آفریده است بالا و پست   تویی آفریننده ی هر چه هست

۱۳- در کدام بیت آرایه ی تشبیه یافت نمی شود؟

- (۱) سرور را در نظر آرند به یاد قد تو   گرد گلزار برآند که به بوی تو کشند
(۲) هرکسی روی به سویی به امیدی دارد   آخر الامر همه رخت به سوی تو کشند
(۳) روز ایشان بود آنکه که به رویت نگرند   شب زمانی که در آن طره ی موی تو کشند
(۴) عارفان از چمن قدس چو بوی تو کشند   خویش را بی خرد و مست به کوی تو کشند

۱۴- همه ی گزینه ها به جز گزینه ی ..... ، دارای آرایه ی تشبیه هستند.

(۱) شب تیره ی ستم (۲) بامداد پیروزی

(۳) منش خبیث (۴) اهریمن بیداد

۱۵- در کدام گزینه همه ی ترکیب ها "اضافه تشبیهی" است؟

(۱) گوشه ی کلاه ، روی ماه ، روی تعظیم ، قبه ی عرش

(۲) آبروی بندگان ، جمال عشق ، اوج بلاغت ، تقصیر خویش

(۳) دروگر زمان ، عصاره ی تاک ، شهد فایق ، موسم ربیع

(۴) بنات نبات ، بحر مکاشفت ، مهد زمین ، تیر مژگان

(سراسری خارج از کشور ۸۹)

۱۶- کدام مجموعه از ترکیب ها «اضافه ی تشبیهی» است؟

(۱) مزید نعمت- شرط انصاف- مرغ سحر- کلاه شکوفه

(۲) جیب مراقبت- امید اجابت- دیوار امت- قصه ی عشق

(۳) پرده ی ناموس- کلاه شکوفه- سرور کاینات- درگاه خدا

(۴) دریای معرفت- شب جهل- شکوفه ی اشک- آتش عشق

۱۷- در کدام بیت آرایه ی تشبیه وجود ندارد؟

(۱) کس این کند که ز یار و دیار بر گردد؟

(۲) به آب تیغ اجل تشنه است مرغ دلم

(۳) شبی چون شبه روی شسته به فیر

(۴) به زیر سنگ حوادث کسی چه چاره کند

۱۸- در همه ی گزینه ها به جز گزینه ی ..... سه تشبیه دیده می شود.

(۱) شمع لرزان وجودم را شبی آرام نیست

(۲) چون حدیث از لب میگون تو گوید خواجه

(۳) به چراغ مه و خورشید نگرده روشن

(۴) طمع به قند وصال تو حد ما نبود

(سراسری تجربی ۹۴)

۱۹- در منظومه زیر چند تشبیه وجود دارد؟

« مرا هر لفظ فریادی است کز دل می کنم بیرون / مرا هر شعر دریایی است لبریز از شراب خون / کجا شهد است این اشکی که در هر دانه ی لفظ است / مرا این، کاسه ی خون است، / چنین آسان منوشیدش »

(۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش